

fufhi, ali pa v deshevnm vremenu prevezh móżhe dobi, in vōda predolgo zhafa po verhu ūtoji, kēr fe v neprerahlano semljo odtezhi nemore. V plitvo preorani semlji fe fad po redu ne vkorenini, ter vfelej flabfhi pridelke donefe, kakor na globoko preorani.

Kdor je dosdaj plitvo oral, naj sazhne, zhe mu semljifhe perpuūti, globokeji orati. Zhe nemore vūiga na enkrat ūtoriti, naj poūkufi v pervim letu eno, v drugim drugo njivo, in tako naprej globokeji orati. Kmalo fe bo korifta globokejiga oranja preprizhal, in fam febi zhudil, de ni ūhe sdavnej pred plitvo oranje ūpuūtil in fe globokejiga poprijel.

Opomniti pa moramo, de kdor sazhne njivo na novo globoko orati, mora to, zhe je le mogozhe, na jeūen ūtoriti, de fe mertva perūt, ktero drevō na verh verūhe, zhes simo predela; naj jo pa pred fetvo ūhe enkrat ali dvakrat oberne in dobro pognojī.

Rovtarfki.

Pogovor

kmetifhkiga ozheta s fvojim naravoflovja suzhenim finam, v meūu Malitravnu.

ūin. Kakō danef ūpet burja piha! V tem meūu pazh ref fkorej nobeden dan ni bres mozhne ūape.

Ozhe. Poūebno letaf imamo vetrov dovelj. Povej, kje neki ūo tiūe luknje, is kterih ūapa pride?

ūin. ūapa ne pride is lukinj, ampak isvira od pritifka in vezhi ali manjūhi goūhave sraka (ljuūta.)

Ozhe. Ali mar srak kaj pritifka, faj ga nizh ne zhutimo?

ūin. Srak na vūak proūtor mozhno pritifka, defiravno ga ne zhutimo, ūatō kēr je od vūih ūrani ravnomeren.

Ozhe. Kakō mi boūh to dokasal?

ūin. Povejte mi kaj ūtorite, kader hozhete vseti vina is foda ūa poūuūhno?

Ozhe. Vsamem vēhar (zug), ga pri vēhi potifnem v vino, ūatifnem s palzam ūgornjo luknjo in ga takō potegnem is foda. In ako hozhem naliti vina v ūtekle (glash), prijenjam s palzam, de va-nj tēzhe; in kader je doūti vina v ūtekle, vēhar ūpet ūamaūhim s palzam.

ūin. Ali pa vēte, ūakaj de vino ne iūtezhe is vēharja, dokler ūgornjo luknjo derūhite ūamaūheno?

Ozhe. Na to ūhe nikoli niūim miūlil.

ūin. To ūtorī ūrakni pritifk. Kader vēhar potifnite v ūōd, vino v njemu takō viūoko naūtopi, kakor globoko ga va-nj potifnete, zhe ūatifnete s palzam ūgornjo luknjo, ūrak ne more od ūgorej pritifkati na vino, pri ūpodnji odperti luknji pa pritifka s vūo mozhjo in brani vinu iūtezhiti is vēharja. Zhe pa palz odmaknete, ūrak tudi pri ūgornji luknji pritifne na vino, in vino ūavoljo fvoje teūhe iūtezhe is vēharja.

ūato tudi pri ūōdih ūabijajo vēhe, kader jih hozhejo naūtaviti, de ūrak od ūgorej ne more takō mozhno na vino pritifkati, in vina pritifk pri ūpodnji luknji ūōda ni tako mozhan, kēr ga ūrakov pritifk naūaj tlazhi.

Ozhe. ūpet ūi mi eno rezh raūjasnil, ktere popred niūim vedil.

ūin. Tudi vremenik (ūrakomēr) nam ūpri-zhuje od mozhniga ūrakoviga pritifka. Ali ūte vi to orodje ūhe kdaj vidili, ktero vreme kaūhe in ki ga ima fkorej vūak meūnik pri hiūhi?

Ozhe. ūim ga ja vidil; fej ga ima tudi naūh ūhupan, kamor ga hodimo gledat, predenj sazh-nemo koūiti.

ūin. ūte tedaj tudi vidili, de vremenik obūtoji is dolge, na ūgornjim konzu ūadelane, na ūpodnjim pa ūakrivljene in odperte ūteklene zevi, ktera je ne-koliko s ūhivim frebram nalita. Ali pa tudi vē-te, ūakaj de frebro v zevi tako viūoko ūtoji, in pri ūpodnjim konzu vun ne grē, ako ravno je odpert?

Ozhe. Vezhkrat ūmo fe ūhe od tega modrovali, pa je niūmo ūamogli iūtuhtati. Morebiti mi ti vēh povedati?

ūin. Is zevi vremenika fe poprej, ko fe frebro va-njo nalije, ūrak iūshene, kar fe na tō viūo ūgōdī, de fe zev varno na ognju ogreje in fe s gorkoto ūrak odpravi; takō poūtane v ūgornjim konzu zevi nad frebram prasen proūtor bres vūiga ūraka. Tedaj v ūpodnjim in odpertim konzu ūrak s vūo mozhjo pritifka na frebro, v ūgornjim in bres ūraknim konzu pa nizh ne pritifka; ūatorej ūrakov pritifk brani frebru v ūpodnjim konzu paūti in is zevi iūtezhi. Ako bi fe pa v ūgornjim konzu kaka luknjiza naredila, de bi ūrak ūamogel tudi od ūgornjiga konza pritifkati, bi frebro prezej padlo in iūtekle is zevi.

Ozhe. Pa to ūmo fe pri vremeniku tudi vezhkrat modrovali, ūakaj de frebro v njem pada, kader ima deūhovati, in fe vsdiguje, kader ima biti lepo vreme?

ūin. To isvira od vezhiga ali manjūhiga ūrakoviga pritifka, ki pride od vezhi ali manjūhi ūtegljivoūti in teūhe ūraka. Bolj ko je ūrak ūuh, bolj je tudi ūtegljiv in vezhi je tudi njegov pritifk, ūatō fe frebro v zevi vsdiguje, in pomeni ūuh ūrak in lepo vreme. Bolj ko je pa ūrak mozhirn, manjūhi je njegova ūtegljivoūt, manjūhi njegov pritifk; frebro pada, pomeni mokroto v ūraku in deūhevo vreme.

Ozhe. ūdaj bom ūhe vedil febi in tudi ūoūēdam raūlagati to prikasen na vremeniku. De je pa ūrak tudi ūtegljiv in fkerzhljiv, mi ūhe nizh niūi pokasal.

(Konez ūledī.)

Kaj je storiti, kadar človeka strupena kača piči?

Kakō ūraūno je, ēe človeka strupena kača piči, ūo nam v poūednjih Novicah ēast. gosp. Viūnjagorski žalostno prigodbo oznanili. Le nagla pomoč zamore človeka ūmerti otēti; zavoljo tega vam hočem povedati, kaj de je storiti, kadar ūe taka neūreča primēri.

ūtrup ūe mora iz rane odpraviti, de ūe v kri ne ūasēde: to je perva in nar poglavitniūi reč. ūatorej ūe mora ūtrup urno iz rane izmiti; nikdar pa, posebno ēe je kača globokeji ūvoje zobē pod kožo ūasadila, ūe ne ūme iz rane izbrisovati, kēr bi ūe po takim ravnanju ūtrup vtegnil ūe bolj v rano ūpraviti.

ēe je koža od zob ūtrupene kače le malo oprasnjena in ne globoko ranjena, je nar bolūi pomoček:

pervič, de pičen človek z ūvojo vōdō (ūeanico) rano dobro ūplahne, ali pa de mu kak drugi človek to ūtorī. ēe je pa na vādna vōda pri rokah, je tudi prav, z njo rano izmiti, tode premerzla vōda za tō ni dobra, kēr rano vkup ūtisne in ūe potem ūtrup v ranjēni luknjici lahkō ūasēde. — Ko je rana na to vižo izprana, je drugič ūkerbeti, de kri, kolikor je mogoče, iz rane iūtēče in ūe potem takim ūtrup do ēiūtiga iz trupla ūpravī.

ūatorej ūe mora kri iz pičeniga uda, kolikor

je mogoče, z roko iztisniti ali izžmēti. Pri tem opraviu je pa treba vediti, de kri po žilah iz vsih udov nazaj k sercu tēce, zatorej se mora pičen ud vselej zgorej nad rano stiskati, nikoli pa spodej pōd rano. Nad rano ali zgorej rane pa je to, kar je bližej pri sercu. Ko na to vižo ud stiskamo doli proti rani ali izžmēmo, se bo kri iz rane cedila in z njo strup odpravil. — De kri iz rane še bolj tēce, se pičen ud nekoliko časa (kakih 5 minut) v gōrki vōdi derži. Ko bi pa bila serdita kača svoje strupene zobē bolj globoko v kožo zasadila, je treba rano, ko je na imenovano vižo zmīta bila, z tanjkim ojstrim nožem še en malo bolj razparati, de se ostrupnjena kri nikjer ne zasēde, ampak ložej vun tēce. Globokeji pa ko poldrugo čerto (linijo) ni treba rane nikoli predrēti, kēr po storjenih skušnjah gad svojih zōb globokeji pod kožo vbōsti nemore.

Dober pomoček v sili je tudi, strup iz rane berž ko je kača pičila, z ustmi izsēsati in izpljuniti, zakaj kačji strup človeku clo nič ne škodje, če le ne pride v ranjeno kožo. Pri sesanju se mora le na tō paziti, de žnablji in usta nikjer niso ranjene ali razpokane, de jih strup ne oskruni.

Ko je strup potem takim na eno ali drugo vižo odpravljen, je pa še potreba, de se ostrupnjena rana izžgē in strup do dobrega pokončā, kar se takō le stori:

Vlij neke kaplje hudičeviga olja (Vitriolōhl) ali salmijakovca (Salmiakgeist) na rano; ali poštopaj rano z smodnikam (pulfram) in ga na nji sožgi; ali vzemi razbeljeno železno iglico ali kak žebelj, ali pa živo oglje in celo rano z njim dobro ožgi.

To storivši, pomāži cel ud z lanenim ali laškim oljem in ga nekoliko časa nad žerjavco derži, de se prisad uda ne prime.

Dobro je tudi razun tega pičenimu človeku bezgoviga čaja (teja) piti dati, kterimu se po starosti človeka kake 3, 5, 8 ali 10 kapljic salmijakovca pridene; kolikor kapljic salmijakovca, toliko žljic čaja se mora vzēti in to vsako uro skozi celi dan ponavljati.

Z tem ravnanjem boste storili, kar je nar bolji, dokler vam zdravnik *), po kteriga brez zamude pošlite, na pomoč ne pride. Dr. Bleiweis.

Oznanilo

novih, za vse Slovenske domorōdce imenitnih bukev.

(Konec.)

Od te resnice vsi prepričani učeni Slavjani, naj si, kolikor le naj več morejo, prizadēvajo

1. staroslovensko gramatiko ino besednik popolniti ino

2. slavjanske narēčja razjasniti, edno drugemu primēriti ino približati ino takō pravim domorodcem uk obuditi ino polegōtiti.

Kar 1. zadēne, se po svoji vēsti dolžen mišlim, tē le zlate knjige imenovati:

*) Zdravniki so te pomočke po večih skušnjah nar bolj poterdili:

R. Sapon. hispan. alb. gr. tria, Solve in Spirit. Vini alcohol. unc. una, Filtra et adde Acid. succin. drach. semis, Liquor. Ammon. caust. unc. duas. Perpetua agitatione miscantur, usquedum colorem lacteum aquisiverint. D. S. 15 — 20 Tropfen täglich mit Wasser oder Thee. (Aqua Luciae). Ali

R. Chlorin. liquid. unc. unam Aquae destill. unc. quatuor Syrupi simpl. unc. unam. M. D. ad vitrum charta nigra obtectum. Sig. 2stündlich 1 Esslöffel.

a. Očaka Slavjanskega pismenstva: *Josephi Dobrowsky „Institutiones linguae Slavicae dialecti veteris. Vindobonae 1822.“* To necēnljivo dēlo se mi vidi, ko bēli svit in ko rumeno solnce na širokem nebu Slavjanstva.

b. K tej se pridruži še druga, onō dopolnjujōča knjiga učenega Krajnca *Kopitarja „Glagolita Clozianus. Vindobonae 1836,“* za nas Slovence posebno zavzētna.

c. K tēma dvēma se pak prilēže, kakor vēnec na glavo, gori oznānjena knjiga gosp. *Dohtarja. Miklošiča: „Radices“ etc.*

Kar sē pak 2. dotiče, da bi se domorodci drugih slavj. narēcij brez težave učili, so nam slavni učeni Slavjān, gosp. *Dr. J. P. Jordan* vrednik glasovitega časopisa „*Jahrbücher für Slaw. Literatur, Kunst und Wissenschaft*“, pomoč obljubili, kēr so sklenili, sčasoma za vse Slavjanske narēčja kratke gramatike, krestomatije ino potreben besednik v posameznih zvezkih sila zlo po cēni izdāvati — ino užē je 1. dēl za 1 goldinar na svētle: *Die Pohlische Sprache in kurzer Grammatik, Chrestomathie und dem nöthigen Wörterverzeichnis, von Dr. J. P. Jordan, Professor der Slaw. Sprache und Literatur an der Universität Leipzig. 1845. *)* Ta knjiga je prav dobra ino vsa po sedanjih potrebah.

Zrano tega prosim sl. Vredništvo naših ljubih Novic, da bi po prilōžnosti predgovor **) te *Jordanove* knjige v nje vtisniti dālo, kar bi marsikteriga Slovenca spodbodlo, si počasoma knjige za vse Slavjanske narēčja v majhni cēnosti napraviti.

V Fr—mu 8. dan Maliturna 1845.

Cafov.

*) Po vrednosti že v 48. listu lanjskiga tēčaja oznānjena knjiga.

**) Predgovor pohvaljene knjige sē takō le glasi:

Das täglich zunehmende Interesse an der Slawenwelt hat in immer weitem Kreisen das Bedürfniss erzeugt, die slawischen Sprachdialekte kennen zu lernen. Der Verfasser hat sich daher entschlossen, demselben nach seinen Kräften und nach seiner besten Einsicht abzuhefen. Zwar fehlt es nicht an Lehrbüchern der hervorstechendsten slawischen Sprachzweige; allein theils stehen sie noch weit entfernt von der gegenwärtigen Höhe der slawischen Sprachforschung (besonders hinsichtlich der Verba, auf deren Auseinandersetzung wir daher vorzüglich verweisen), theils sind sie nach Methoden eingerichtet, bei denen man vor Regeln nicht zur Sprache selbst und zu ihrem Geiste kommt; endlich, wenn sie auch noch so gut sind, haben sie doch alle den gemeinsamen Mangel, dass sie jeden Sprachdialekt als eine Sprache für sich betrachten, ohne Beziehung zu den Uebrigen und ohne die Vortheile anzuwenden, die eine solche Beziehung bringen kann. Niemand aber hat sich bisher die Mühe gegeben, alle diese Dialekte nach einem einzigen Principe zu behandeln, eine gleichmässige, symmetrische Erlernung derselben möglich zu machen. Eine solche ist von grösster Wichtigkeit für Lehranstalten, deren Zöglinge mehrere solche Dialekte nach einander lernen wollen; die Hälfte der Arbeit wird durch diese Symmetrie allein schon abgekürzt. Darum wird der Verfasser alle slawischen Dialekte nach einander gleichmässig bearbeiten, und auch über die böhmische, lausitzisch-wendische, krainerisch-wendische (slowencische), illyrische, serbische, bulgarische und russische Sprache eigene, dem vorliegenden in Form und Inhalt ähnliche Leitfaden herausgeben.

Jedes solche Bändchen soll zunächst eine kurze Uebersicht der grammatischen Formen geben, dann kurze Auszüge aus guten Schriftstellern, etwa drei Druckbogen, so wie das Verzeichniss aller der in den Auszügen vorkommenden Wörter, mit den vielleicht nöthigen Erklärungen enthalten; auch soll stets ein grösserer oder einige kleinere Artikel in das Deutsche übersetzt werden, damit der Anfänger sich an den slawischen Sprachgenius gewöhne.

Ob wir später im Stande sein werden, auch noch systematische Tabellen über die Formen aller slawischen Dialekte, so wie Anleitungen zur Erlernung der slawischen Sprache